

В статье определяются современные проблемы сбыта металлургической продукции. Рассматриваются перспективы развития металлургии. Предложены меры по реформированию сбыта продукции украинской металлургии в условиях кризиса.

Ключевые слова: металлургическая продукция, сбытовая политика, металлургическая отрасль, перспективы развития металлургической отрасли.

The article defines modern problems of sale of metallurgical products and considers prospects of development of metallurgy. Several measures to reform the sales of product of Ukrainian metallurgy at the time of economic crisis are proposed.

Keywords: metallurgical products, sale policy, metallurgical industry, prospects of development of metallurgical industry.

УДК 338.512

А. Є. АЧКАСОВ, докт. екон. наук, проф., ХНАМГ, Харків,
П. О. ГАВРИСЬ, аспірант, НТУ «ХПІ».

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Проаналізовано сучасний стан управління витратами, сфера застосування та обмеження систем обліку. Визначено напрямки покращення обліку та управління витратами на промислових підприємствах.

Ключові слова: управління, ефективність, витрати, промислові підприємства, облік, інформація, потреби, фактори.

Постановка проблеми. Вирішення проблем підвищення конкурентоздатності та зниження собівартості займає центральне місце серед завдань менеджерів сучасних підприємств. Тому управління витратами відіграє велику роль у ефективному управлінні підприємством. Воно охоплює застосування інформації щодо витрат підприємства з метою підготовки прийняття рішень керівництвом та підвищення ефективності поточного управління підприємством. При цьому необхідною умовою побудови системи управління витратами є забезпечення повної, своєчасної та надійної інформаційної бази для прийняття рішень. Відповідно, для досягнення цієї мети необхідною стає дієва система збору та обліку первісної інформації. Це обумовлює необхідність детального аналізу особливостей обліку витрат на сучасних промислових підприємствах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність проблем управління витратами та обліку обумовила значну увагу до них з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. У останні десятиріччя були проведені численні теоретичні та практичні дослідження, які мають на меті розробку та впровадження вдосконалених механізмів обліку витрат, що давали б змогу підприємствам краще пристосовуватися до динамічного навколишнього середовища. Серед провідних міжнародних фахівців у цьому напрямку треба відзначити Р. Каплана, Д. Нортон, Т. Райхмана, Р. Сімонса, П. Хорвата, Ч. Хорнгрена. У нашій країні та у Росії цими питаннями займалися І. А. Басманов, А. І. Васильков, П. В. Іванюта, А. М. Кармінський, А. Е. Карпов, А. І. Міневський, Г. А. Соколовська та

інші. В той же час певні аспекти цієї проблеми залишаються недостатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз взаємозв'язку між обліком та формуванням ефективної системи управління витратами на сучасних промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення системи управління витратами, що була б одночасно простою, зручною у користуванні і своєчасно надавала б усю інформацію, потрібну для прийняття ефективних управлінських рішень, є дуже складним завданням з практичної точки зору. Тому у промисловості поширилися два альтернативні підходи. З одного боку, підприємства мають можливість організувати складні багатоступеневі системи обліку витрат з їх подальшим віднесенням до численних процесів, факторів витрат, об'єктів витрат, центрів витрат тощо. Однак, такі системи на практиці виявляються занадто громіздкими та витратними, складними в експлуатації та, у кінцевому підсумку, нездатними своєчасно і у повній мірі забезпечити інформаційні потреби підприємства [6].

З іншого боку, замість складних спеціалізованих систем обліку витрат можна застосовувати більш прості системи, що базуються на спрощеннях та групуваннях витрат з наступним перенесенням їх на об'єкт витрат (готову продукцію) за допомогою одного чи двох основних факторів витрат, таких як прямі витрати праці або витрачені машино-години на одиницю продукції. Ці системи значно більш прості в застосуванні і досі широко застосовуються для вирішення широкого спектру управлінських завдань.

Втім, ці системи не лише не здатні у повній мірі забезпечити інформаційні потреби підприємства у сучасних умовах, але і характеризуються досить довільним перенесенням накладних витрат на готову продукцію і таким чином часто ведуть до суттєвих викривлень у розрахунку собівартості окремих видів продукції та розміру товарно-матеріальних запасів. Все це призводить до критики з боку окремих фахівців щодо застарілості та неефективності існуючих інформаційних систем менеджменту у області витрат [7, с.26]. Однак попри критику інформаційні системи менеджменту у сфері витрат були і залишаються основним джерелом інформації в управлінні підприємством як у поточному контролі результатів діяльності та координації виробничих процесів, так і при підготовці довгострокових стратегічних планів.

На основі дослідження теоретичних особливостей функціонування різних систем обліку витрат та практики їх застосування на сучасних промислових підприємствах в Україні та за кордоном пропонується наступна порівняльна таблиця, що забезпечує методологічну основу визначення найбільш підходящих систем обліку на підприємстві (табл.). На її основі підприємства можуть з меншими зусиллями визначити, яка система обліку найбільшою мірою забезпечує вимоги до інформаційних потреб підприємства, враховуючи його розмір, сферу діяльності, складність виробничих процесів та наявність фінансових та організаційних ресурсів.

Таблиця. Методика застосування сучасних систем обліку витрат на промислових підприємствах

Система обліку	Переваги та недоліки	Особливості системи
1	2	3
Система обліку на основі повних витрат (absorption costing)	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ обов'язковість до застосування у фінансовому обліку ▪ широке розповсюдження в управлінському обліку ▪ порівняна простота та розвиненість системи <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ неоднозначність (а часто і довільність) при виборі коефіцієнтів для перенесення накладних витрат ▪ ризик суттєвих викривлень у відображенні витрат та собівартості продукції ▪ ненадання повної інформації для ефективного управління витратами 	<p><i>Основні характеристики:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ використання даних бухгалтерського обліку ▪ розподіл витрат на постійні та змінні ▪ перенесення змінних витрат безпосередньо на об'єкт витрат (як правило, готову продукцію) при калькулюванні собівартості та групування постійних витрат на рівні окремих видів витрат з перенесенням на центри, а потім – на об'єкти витрат <p><i>Сфера застосування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ розповсюдженість у різних галузях промисловості ▪ більш ефективне застосування при відносно простих процесах та невисокій частці накладних витрат у собівартості
Система обліку на основі нормативних витрат, або стандарт-костінг (standard costing)	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ можливість ефективного контролю витрат за допомогою аналізу відхилень ▪ впровадження на базі системи обліку на основі повних витрат <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ проблема віднесення постійних витрат не вирішена належним чином ▪ якість контролю витрат безпосередньо залежить від якості обліку та віднесення постійних витрат [1] 	<p><i>Основні характеристики:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ визначення нормативів для окремих видів витрат ▪ відхилення між значенням фактичних та нормативних витрат може бути розділене на відхилення по зайнятості та відхилення по матеріалам <p><i>Сфера застосування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ використання як доповнення до системи обліку на основі повних витрат з метою забезпечення більш ефективного контролю витрат для різних типів підприємств
Система обліку на основі прямих витрат, або директ-костінг (direct costing)	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ простота у запровадженні ▪ справедливе відображення взаємозв'язку між доходом від продажу продукції, витратами та прибутком підприємства за певний період ▪ широке розповсюдження на західних підприємствах <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ не завжди об'єктивний розподіл витрат на прямі та накладні 	<p><i>Основні характеристики:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ чіткий розподіл витрат на змінні та постійні у залежності від прямих витрат праці (об'єму виробництва), причому змінні витрати визначаються як пропорційні ▪ віднесення постійних витрат до витрат періоду, а не до витрат на виробництво одиниці продукції <p><i>Сфера застосування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ визначення оптимального ціноутворення на продукцію підприємства

Продовження таблиці

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ігнорування комплексної сутності накладних витрат підприємства ▪ ненадання інструментів для систематичного пошуку можливостей зниження накладних витрат 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ вирішення питань про власне виробництво продуктів та напівфабрикатів або їх закуплю на стороні ▪ оптимізація програми випуску продукції [3]
Система обліку на основі граничних планових витрат (marginal planned cost account-ing)	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ поєднання переваг різних систем обліку, що дає можливість ефективного аналізу та контролю витрат ▪ забезпечення справедливого віднесення витрат до окремих об'єктів витрат <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ необхідність суттєвої перебудови системи обліку на підприємствах ▪ відсутність вагомих переваг від впровадження у випадку простих виробничих процесів ▪ неповністю вирішується проблема справедливого віднесення накладних витрат 	<p><i>Основні характеристики:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ калькуляція собівартості продукції лише на основі змінних витрат ▪ розподіл центрів витрат на основні та допоміжні ▪ облік за видами витрат, центрами, об'єктами витрат та облік валового прибутку <p><i>Сфера застосування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ стратегічне планування ▪ прийняття оперативних рішень шляхом прогнозування наслідків рішень щодо витрат та продуктів, зокрема, оптимізації виробничої планів, прийнятті рішень про випуск окремих варіантів продукції, закупівлю певних матеріалів, встановлення мінімальної ціни ▪ ефективність для великих підприємств з комплексними виробничими процесами
Система обліку витрат за видами діяльності (activity-based costing)	<p><i>Переваги:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ об'єктивне відображення процесів всередині підприємства ▪ справедлива оцінка витрат на виробництво продукції шляхом більш точного віднесення окремих видів накладних витрат до конкретних об'єктів витрат ▪ забезпечення інформаційної бази та інструментів для розробки та впровадження заходів по скороченню накладних витрат ▪ надання певних переваг при прийнятті стратегічних рішень завдяки кращому розумінню повних витрат підприємства у довгостроковій перспективі <p><i>Недоліки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ складність і висока вартість у впровадженні ▪ обмежена сфера застосування ▪ відсутність вагомих переваг від впровадження для простих виробничих процесів ▪ необхідність паралельного ведення обліку 	<p><i>Основні характеристики:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ основний теоретичний принцип системи – виникнення накладних витрат не в залежності від об'єму випуску продукції, а внаслідок здійснення певних процесів ▪ перенесення накладних витрат на готову продукцію за допомогою специфічних факторів витрат (кост-драйверів), що визначають рівень витрат для здійснення окремих процесів ▪ облік за видами витрат, за видами та об'єктами діяльності <p><i>Сфера застосування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ обмежено для обліку та контролю витрат окремих процесів чи центрів витрат ▪ пошук резервів зниження накладних витрат ▪ визначення та внесення змін у довгострокові виробничі плани, зокрема, визначення кількості варіантів продукції ▪ просування певних продуктів та освоєння нових ринків ▪ прийняття рішень про відмову від подальшого виробництва окремих варіантів або видів продукції та згортання цілих напрямків діяльності ▪ ціноутворення та виробництво нових продуктів, формування системи знижок та заохочення

Висновки. Як можна підсумувати з табл., кожна з систем обліку має свої переваги та недоліки, а також особливі сфери застосування. Кожне підприємство

має самостійно визначитися, яку систему обліку застосовувати, виходячи з власних потреб та специфіки діяльності. В цілому можна зазначити, що використання системи обліку витрат за видами діяльності надає певні переваги при прийнятті стратегічних рішень, оскільки забезпечує можливість краще зрозуміти повні витрати підприємства у довгостроковій перспективі. В свою чергу, системи обліку на основі прямих витрат та на основі граничних планових витрат більш прийнятні для оперативних рішень, оскільки вони можуть ефективно прогнозувати короткострокові наслідки рішень щодо витрат та продуктів.

Список літератури: 1. *Іванюта П. В., Лугівська О. В.* Управління ресурсами і витратами. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 320 с. 2. *Івахненко С. В., Мелих О. В.* Фінансовий контролінг: Методи та інформаційні технології. – Київ: Знання, 2009. – 319 с. 3. *Карпов А. Е.* Постановка и автоматизация управленческого учета, 2008. – 504 с. 4. *Контролінг: Навчальний посібник // Під. ред. Ужви А. М., Костирко А. Г., Шаповалової І. О., Бабич М. М.* – Миколаїв: МДАУ, 2011. – 294 с. 5. *Соколовская Г. А.* Себестоимость продукции в планировании и управлении промышленностью. – М.: Экономика, 1987. – 136 с. 6. *Horvath P.* Controlling. – München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2009. – 11. Auflage. – 840 с. 7. *Johnson T., Kaplan R. S.* Relevance Lost: The Rise and Fall of Management Accounting. – Boston, USA: Harvard Business School Press, 1991. – 269 pp.

Надійшла до редколегії 25. 10. 2012

УДК 338.512

Теоретичні аспекти формування системи управління витратами / Ачкасов А. Є., Гавриш П. О. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2012. – № 56(962). – С. 6–10. – Бібліогр.: 7 назв.

Проанализировано современное состояние управления расходами, область применения и ограничения систем учета. Определены направления улучшения учета и управления расходами на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: управление, эффективность, расходы, промышленные предприятия, учет, информация, потребности, факторы.

Present state of cost management, scope and limitations of cost accounting are analyzed. Main directions for further development of cost accounting and cost management in manufacturing are defined.

Keywords: management, efficiency, charges, industrial enterprises, account, information, necessities, factors.

УДК 338.2

Я. І. БЕЛІНСЬКИЙ, викладач, Східноукраїнська філія Міжнародного Соломонового університету, Харків

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОЛІТИКИ «СЛАБКОЇ ГРИВНІ»

У статті розглянуто вплив режиму валютного курсу на економічні системи, проаналізовано вплив саме валютного курсу на економіку. Зроблена спроба виявити який з режимів валютного курсу найбільш підходить для України.

Ключові слова: валютний курс, слабка гривня, валютна політика, економічні системи.

Вступ. На сьогодні вплив валютного курсу на економіку України ще не достатньо вивчений. В цілому економічна система України може бути розподілена на три великих компоненти: галузі (сегменти) економіки, для яких підсилення національної валюти є вигідним, ті для яких це не вигідно та категорія, на результати діяльності якої зміни у валютному курсі не впливають.

© Я. І. Белінський, 2012